

9.10.2025

EOAK/1602/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pia Wirta

SOSIAALIHUOLLON PÄÄTÖKSEN PERUSTELUT

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan hyvinvointialueen menettelyä tekemäänsä hakemukseen annetun kielteisen päätöksen perustelujen osalta. Kantelija on tyytymätön siihen, ettei hyvinvointialueen päätöksessä ole tarkemmin kerrottu ratkaisun perusteluja. Päätöksessä viitataan yhtenäisiin palvelun myöntämisperusteisiin ja todetaan, että kantelijan toimintakyvyn ja lääketieteellisen kokonaistilanteen arviointien perusteella myöntämisperusteet yhteisölliseen asumiseen eivät täyty ja hakemus hylätään.

2 SELVITYS

2.1 Hyvinvointialueen antama selvitys

Kantelun johdosta hankittiin hyvinvointialueen toimialuejohtaja 5.8.2025 antama selvitys.

Selvityksen mukaan kantelija on tullut kaupungin kotihoidon asiakkaaksi vuonna 2021, jolloin sosiaali- ja terveystieteiden järjestäminen oli vielä kuntien vastuulla. Kantelija on säännöllisen kotihoidon asiakas, jolloin hänen palvelutarvettaan arvioidaan säännöllisesti kotihoidossa. Kotona asumista tukevien palvelujen asiakasohjaaja ja kotihoidon sairaanhoitaja ovat keskustelleet kantelijan ja hänen tyttärensä kanssa hänen kotona pärjäämisestään ja toiveestaan hakea asumispalvelua. Asiakasohjaaja on tällöin todennut, että pelkkä avanteen hoito ei ole riittävä peruste asumispalvelujen myöntämiselle.

Selvityksen mukaan kotihoidossa tehdään kaksi kertaa vuodessa, tai toimintakyvyn oleellisesti muuttuessa, RAI-arvio sekä kirjataan väliarviointi asiakastietojärjestelmään. Asumispalvelua haettaessa edellytetään, että kotihoidon RAI-arvio ja asiakkaan väliarviointi ovat ajantasaiset. Kotona asumista tukevien palvelujen asiakasohjaaja tekee palvelutarpeen arvioinnin kotikäynnillä yhdessä asiakkaan kanssa, jossa selvitetään asumispalvelun tarvetta kotihoidon tekemän arvioinnin pohjalta. Samalla keskustellaan asumispalvelun myöntämisen edellytyksistä ja eri asumispalveluvaihtoehdoista. Lääkäri ottaa kantaa asiakkaan lääketieteelliseen kokonaistilanteeseen.

Kotona asumista tukevien palvelujen asiakasohjaaja on tehnyt 5.9.2024 palvelutarpeen arviointikäynnin kantelija kotiin. Käynnillä olivat läsnä kantelija ja asiakasohjaaja. Arvioinnissa hyödynnettiin kotihoidon tekemää RAI-arviota sekä kotihoidon päivittäiskirjauksia. Palvelutarpeen arviointi on tehty yhdessä asiakkaan kanssa hänen kotiympäristössään. Kantelija on tällöin ilmaissut halunsa hakea asumispalvelua ja tämän perusteella asumispalveluprosessi käynnistettiin ja asia tuli vireille.

Kantelija on saanut kielteiset päätökset yhteisöllisestä asumisesta 26.9.2024 - - - ja ympärivuorokautisesta palveluasumisesta - - -. Aluehallitus (15.1.2024 § 11) on päättänyt pitkäaikaisten asumispalvelujen myöntämisen perusteista, eikä kantelijan palvelutarve ja hänen toimintakykynsä täyttäneet näitä myöntämisen perusteita. Tämän vuoksi hänelle tehtiin kielteinen päätös sekä yhteisöllisestä että ympärivuorokautisesta palveluasumisesta.

Päätökset perustuvat kantelijan tilanteen kokonaisarviointiin ja ohjeellisiin RAI-arvioihin. Kotihoidon lääkärin arvion mukaan kantelijan kokonaistilanne voi parantua lääketieteellisellä hoidolla avanneongelmiin puuttumalla. Kantelijalla oli hakemuksen vireille tullessa kolme kotihoidon käyntiä vuorokaudessa, joista yksi oli yöaikaan avannehoidon vuoksi. Tukipalveluina hänellä oli ateriapalvelu neljä kertaa viikossa.

Kantelija teki kielteisestä yhteisöllisen asumisen päätöksestä oikaisuvaatimuksen hyvinvointialueelle. Oikaisuvaatimus käsiteltiin yksilöasioiden jaostossa 11.12.2024. Yksilöasioiden jaosto hylkäsi oikaisuvaatimuksen.

Lisäksi kantelija toimitti hyvinvointialueelle kaksi muistutusta. Ensimmäinen muistutuksista koski kotihoitoa ja sairaalan toimintaa (11.9.2024). Toinen 13.10.2024 vastaanotettu muistutus koski asumispalvelupäätösprosessia. Molempiin muistutuksiin on vastattu ja vastaukset on toimitettu kantelijalle.

3 RATKAISU

3.1 Keskeiset oikeusohjeet

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 109 §:n 1 momentin mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäväänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista annetun lain (980/2012, vanhuspalvelulaki) 18 §:n 2 momentin mukaan päätös muiden kuin kiireellisten sosiaalipalvelujen myöntämisestä on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun kirjallinen tai suullinen hakemus on tullut vireille.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 45 §:n 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä.

Sosiaalihuoltolain 50 §:n mukaan edellä 45 ja 46 §:ssä tarkoitettuun päätökseen saa vaatia oikaisua hyvinvointialueelta noudattaen, mitä hallintolaissa säädetään.

Sosiaalihuoltolain 51 §:n mukaan hyvinvointialueen oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallintotuomioistuimeen noudattaen, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Valitus voidaan antaa valitusaikana myös hyvinvointialueelle, jonka on toimitettava se oman lausuntonsa ohella hallintotuomioistuimelle.

Hallintolain (434/2003) 44 §:n 1 momentin mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi: 1) päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta; 2) asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu; 3) päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu; sekä 4) sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Hallintolain 44 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä selvästi ilmi päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu.

Hallintolain 45 §:n 1 momentin mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Hallituksen esityksessä hallintolaiksi ja laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta (HE 72/2002 vp) todetaan 45 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa seuraavasti:

Perusteluvollisuudella on keskeinen merkitys asianosaisen oikeusturvan kannalta. Asianosaisen on saatava tietää, mitkä seikat ovat johtaneet häntä koskevan ratkaisun tekemiseen. Riittävät perustelut antavat edellytyksiä harkita muutoksenhaun tarvetta. Perustelujen täsmällisyydellä ja selkeydellä on merkitystä myös viranomais toimintaa kohtaan tunnetun yleisen luottamuksen kannalta.

Ensi asteen viranomaisen perusteluilla on merkitystä myös lainkäyttöviranomaisille. Hyvin perusteltu päätös helpottaa muutoksenhakuasian käsittelyä, kun tuomioistuimella on jo valmiina tiedossaan ne seikat, joiden perusteella viranomainen on ratkaissut asian. Samoin tuomioistuin saa perusteluista selville, mihin seikkoihin asian ratkaissut viranomainen on kiinnittänyt huomiota ja minkä merkityksen se on niille antanut.

3.2 Asian ratkaisu

Suullinen hakemus sosiaalihuollon järjestämisestä

Selvityksessä todetaan, että kotona asumista tukevien palvelujen asiakasohjaaja ja kotihoidon sairaanhoitaja olivat keskustelleet kantelijan ja hänen tyttärensä kanssa kantelijan kotona pärjäämisestä ja toiveesta hakea asumispalvelua. Asiakasohjaaja on tällöin selvityksen mukaan todennut, että pelkkä avanteen hoito ei ole riittävä peruste asumispalvelujen myöntämiselle.

Vanhuspalvelulain 18 §:n mukaan hakemuksen sosiaalipalveluista voi tehdä joko kirjallisesti tai suullisesti.

Korostan yleisellä tasolla suullisen hakemuksen tunnistamista ja sen erottamista asiakkaan kanssa käydystä keskustelusta ja/tai asiakkaalle annettavasta neuvonnasta. Mikäli työntekijälle jää epäselväksi se, onko kyse asiakkaan tekemästä suullisesta hakemuksesta, tulee asia varmistaa asiakkaalta.

Totean, että sosiaalihuollon asiakkaalla on laissa säädetty oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujensa järjestämisestä. Ilman kirjallista päätöstä asianomainen ei voi käyttää perustuslaissa turvattua oikeuttaan hakea muutosta saamaansa päätökseen.

Kirjallisen päätöksen perustelut

Kantelijan saaman päätöksen mukaan ”Hakemuksenne on käsitelty moniammatillisessa työryhmässä 26.9.2024 yhtenäisiä palvelun myöntämisperusteita hyödyntäen. Teille tehtyjen toimintakyvyn ja lääketieteellisen kokonaistilanteen arviointien perusteella myöntämisperusteet yhteisölliseen asumiseen eivät tällä hetkellä täyty. Hakemuksenne yhteisölliseen asumiseen hylätään. - - Palveluiden myöntäminen perustuu sosiaalihuoltolakiin (1301/2014 21b, 36-38, 45 §) ja hyvinvointialueen aluehallituksen (15.1.2024 § 11) hyväksymiin myöntämisperusteisiin. - - ”

Sosiaalihuollon asiakkaalla on laissa säädetty oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujensa järjestämisestä. Kirjallisen päätöksen tulee sisältää ratkaisun lisäksi tehdyn ratkaisun perustelut sekä muutoksenhakuohjaus.

Hallintolain 44 §:n mukaan kirjallisesta päätöksestä on käytävä ilmi muun muassa päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu tai miten asia on muutoin ratkaistu. Lain 45 §:n mukaan päätös on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun sekä mainittava sovelletut säännökset.

Päätöksen perusteluvollisuuden tarkoituksena on varmistaa, että asianosainen saa tiedon paitsi ratkaisun lopputuloksesta myös sen perusteista. Päätöksen oikeellisuus on jälkikäteen mahdollista tarkistaa ainoastaan asianmukaisten perusteluiden kautta.

Perusteluilla on siten keskeinen merkitys muutoksenhakuoikeuden ja asianosainen oikeussuojan toteutumisen kannalta. Perusteluiden kautta asiaosainen saa tiedon siitä, mihin seikkoihin ratkaisu on perustunut ja mikä merkitys niille on annettu. Riittävät perustelut antavat asiaosaiselle edellytyksen harkita muutoksenhaun tarvetta.

Perustelut myös ohjaavat muutoksenhakijaa kiinnittämään huomioita niihin seikkoihin, joilla on tai saattaa olla merkitystä muutoksenhakua ratkaistaessa. Riittävät perustelut lisäävät myös luottamusta annettujen päätösten sisältöön. Perustelujen puuttuminen saattaa estää tai ainakin oleellisesti vaikeuttaa hallinnon asiakkaan mahdollisuuksia ja edellytyksiä muutoksenhakekeinojen käyttämiseen.

Katson, että hyvinvointialueen viranhaltijan antaman päätöksen perusteluista ei käy riittävän selkeästi ilmi, mitkä seikat ovat vaikuttaneet päätöksen lopputulokseen. Näkemykseni mukaan 86-vuotiaan henkilön ei voida olettaa tietävän mitkä ovat aluehallituksen päättämät myöntämisperusteet yhteisölliseen asumiseen ja millä tavoin hänen toimintakykynsä ja lääketieteellinen kokonaistilanteensa niistä poikkeaa.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen hyvinvointialueen menettelyn virheellisyydestä sen tietoon ja tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.